

”Kvinnan och familjen i muslimsk rätt – möten med nordisk rättsskultur”

JOHANNA SCHIRATZKI

Utgångspunkt för denna artikel är att konflikt mellan svensk och muslimsk rättsordning, föreligger när det svenska rättssystemet inte förmår att korrekt bedöma rättsdata med anknytning till den s.k. muslimska världen, här definierad som länder vars invånare antingen är anhängare av islam eller där samhällsordningen på annat sätt präglats av muslimska normer. Den mindre korrekta bedömningen kan utgå från att alla är – inte bara lika inför lagen, men också likadana (som ..?), eller etter værre; de finns de som visserligen sorterar under vår jurisdiktion men som är så annorlunda att det kan ifrågasättas om de kan och skall omfattas av rättsstatens grundprincip – likhet inför lagen.

Under lång tid har jag fascinerats av den muslimska världen. Jag har särskilt intresserat mig för av kopplingen mellan religion, moral och juridik, vilken jag som student uppfattade som väsensskild från det svenska samhällets rättsordning. Undan för undan har jag dock sett att likheterna mellan den muslimska rättsordningen och den svenska rätten, i ett historiskt perspektiv, är betydligt fler än vad jag tidigare trott. Företeelser som idag framstår som främmande för den svenska rättsordningen, såsom den äkta mannens bestämmanderätt över hustru¹ och barn samt diskriminering av utomäktenskapliga barn,² har länge varit del av den svenska rättsordningen.

Muslimsk rätt, "sharia" omfattar ett antal nationella rättssystem. Jag har valt att presentera de materiella reglerna utifrån gällande iransk rätt.

Iranier är den största gruppen invandrade i Sverige från ett muslimskt land, med undantag av turkarna vars familjerätt dock inte regleras enligt muslimsk rätt.³ Den iranska familjelagstiftningen kunde fram till den muslimska revolutionen 1979 ses som exempel på en långtgående modernisering av muslimsk familjerätt. Efter 1979 har de iranska makthavarna strävat efter att lagar och rättstillämpning skall baseras på muslimska värderingar.⁴ Enligt konstitutionen skall alla förordningar syfta till att stärka familjen som institution och familjebanden i överensstämmelse med muslimsk lag och etik.⁵

Enligt många uttolkare av muslimsk rätt har kvinnan en underordnad ställning. Hon har i Iran varit utestängd från ett antal utbildningar och yrken. Hennes vittnesmål räknas som hälften av en mans och en

1. 9 kap. 1 § 1734 års giftermålsbalk, upphävd genom nya GB, d. 11 juni 1920.

2. 4 kap. 3-5 §§ÅB, upphävd g. Lag 1969:621.

3. Ytterligare en stor grupp invandrade med muslimsk bakgrund som är på väg att integreras i det svenska samhället är bosnierna.

4. The Constitution of the Islamic Republic of Iran, art. 4.

5. Ibid. art. 10.

kvinnlig arvtagare ärver hälften av en manlig. Könsegregering råder även inom t.ex. hälsovården.⁶ Den iranska kvinnan är i princip myndig,⁷ men är föremål för myndighetsinskränkningar.

De allmänna förhållandena i Iran har varit föremål för kritik vad gäller mänskliga rättigheter, T.ex. har frågan om tolkningsföreträde mellan muslimska rätt och mänskliga rättighetsregler diskuterats.⁸

Äktenskap

Det muslimska äktenskapet är ett civilrättsligt kontrakt. Kontrahenterna betraktas som likställda avtalspartners vid äktenskaps ingående. Det innebär att deras respektive uttryckliga samtycke krävs. Enligt de religiösa rättskällorna godtas dock en ung flickas stilla gråt som samtycke.⁹ En kvinna kan inte ingå sitt första äktenskap utan sin fars tillstånd¹⁰ och när hon väl är gift står hon under sin mans husbondevälde¹¹ – på samma sätt som svenska kvinnor gjorde fram till 1921. Det innebär att det är mannen som beslutar om familjens boendeort, om hustrun skall få förvärvsarbeta och hans till-

stånd krävs för att hon skall få pass. Blivande makar ges möjlighet att stipulera sina egna villkor vad gäller förhållandena under äktenskap, enligt uppgift är det dock ovanligt att denna möjlighet utnyttjas.¹² I de förtryckta äktenskapskontrakt som tillhandahålls av iransk myndighet finns det villkor om t.ex. upplösning av äktenskap som kontrahenterna kan kryssa för om de vill. Dessa villkor överensstämmer väl med den numera avskaffade familjeskyddslagens regler från 1967 vilka utgjorde en tämligen radikal reformering av kvinnans rättigheter.¹³

Äktenskapet innebär att mannen, i utbyte mot hustruns lydnad, åtar sig att försörja henne.¹⁴ I samband med äktenskaps ingående fastställs även "mahr" till hustrun.¹⁵ Mahr utgör en kombination av morgongåva "muqaddam", och vad viktigare är, ett avtal om skadestånd "muakbkar" till hustrun om mannen förskjuter henne utan att hon genom olydnad varit vållande därtill.

Hustrun har, enligt *sharia*, inget ansvar för sin egen eller familjens försörjning. Hon kan, trots mannens bestämmanderätt över hennes person, självständigt disponera

6. Kvinnor och Fundamentalism 1/94, s. 6.

7. Den iranska civillagen sec. 1193, i översättning till engelska från 1971. Givetvis manar användandet av en så åldersstigen källan till stor försiktighet. Jag har dels försökt varifiera mina uppgifter i samtal med iranier, jurister och lekmän, dels kontrollera överensstämmelsen mellan lagrummen och muslimska principer enligt koranen och tolkningar främst av Khomeini och Hilli.

8. Jfr. t.ex. Dr. Pohls slutrapport till MR-kommissionens 47e session (E/CN.4/1991/35 den 13 februari 1991).

9. Hilli, S.: A Digest of Mohummudan Law, Shara' al-islam, Premier Book House, Lahore, s. 9

10. Ibid. sec. 1043.

11. Ibid. s. 1105.

12. Jfr. t.ex. Kvinnor i Iran och fundamentalismen, 1/93, s. 23ff.

13. Familjeskyddslagen sec. 11.

14. Civillagen sec. 1106.

15. Ibid. sec. 1083, 1092-1094, jfr. för motsvarighet i äldre svensk rätt 9 kap. jämte 11 kap. 24 § 1734 års GB.

över sin egendom.¹⁶ Något institut motsvarande svensk bodelning finns inte enligt muslimsk rätt.

Skilsmässa

Trots att äktenskapet är ett ömsesidigt avtal, så har mannen en ensidig rätt att upplösa det. Hustrun har enligt muslimsk rätt, såsom den tolkas i Iran, begränsade möjligheter att utverka äktenskapsskillnad. Mannen har däremot en absolut rätt till upplösning av äktenskapet.¹⁷ Bedöms kvinnan inte vara vållande till skilsmässan är hon berättigad till *mahr*. Skilsmässan skall följas av en cirka tre månader lång väntetid, "*iddah*",¹⁸ innan kvinnan kan gifta om sig.

Skilsmässa enligt muslimsk rätt kan vara antingen återkallbar eller oåterkallbar. Är skilsmässan återkallbar är hustrun berättigad till underhåll under "*iddah*", hennes lydnadsplikt kvarstår och mannen kan återta förskjutningen.¹⁹

De möjligheter som står kvinnan till buds för att få till stånd en upplösning av äktenskapet är följande: Hon kan dels begära annullering av äktenskapet, något som dock förutsätter att hon kan belägga att mannen är impotent och att detta inte botats under ett år från ansökan om annullering.²⁰ I annat fall finns det två former av förskjutning med avstående av ekonomisk kompensation. Det första fallet är när mak-

arna ömsesidigt ogillar varandra men maken trots det inte initierar en äktenskaps-skillnad. Hustrun kan då be om, inte kräva, en skilsmässa "*mubarat*", vilket innebär att hon avstår från ekonomisk kompensation, *mahr muakhhkar*, på grund av förskjutningen. I det andra fallet, skilsmässa "*khul*", kan hon anhålla om att mannen förskjuter henne i utbyte mot en lössumma och avståendet från *mahr*.²¹ Dessa former av skilsmässa är, liksom den trefaldiga förskjutningen, oåterkallbar. Det medför att kvinnan inte är berättigad till underhåll under *iddah*.

Vårdnadsfrågor

Fadern har enligt den traditionell tolkningen av sharia och iransk rätt den legala vårdnaden om och förmyndarskapet för barn, motsvarande ensam vårdnad enligt svensk rätt.²² Enligt äktenskapsavtalet har ju hustrun, i utbyte mot försörjning, åtagit sig lydnad inklusive sexuell tillgänglighet. En "avkastning" härav är barn, vilka främst räknas som relaterade till fadern och dennes familj.²³ Efter skilsmässa kvarstår den legala vårdnaden hos mannen. Modern har en begränsad rätt att omvårda barnet, "*hadana*". *Hadana* är dock villkorad och skall inte förväxlas med umgängesrätt enligt svensk rätt. Enligt iransk tolkningen får söner inte vara äldre än två år och döttrar

16. Ibid. sec. 1118.

17. Ibid. sec. 1133.

18. Ibid. sec. 1150-1157, jfr. för motsvarighet i svensk rätt. 2 kap. 11 § GB d. 11 juni 1920.

19. Ibid. sec. 1150 ff.

20. Ibid. sec. 1122.

21. Ibid. sec. 1145.

22. Ibid. sec. 1180 ff.

23. Civillagen sec. 1158 jämte sec. 1180.

inte äldre än sju år för att modern skall få omvårda dem.²⁴ En mor kan förlora möjligheten att omvårda, och överhuvudtaget träffa sina yngre barn (oavsett vilken ålder de har) om hon bedöms som olämplig. Lagstadgade grunder för denna bedömning av modern är; ingående av ett nytt äktenskap, sinnessjukdom, konvertering från islam eller om hon flyttar så långt från barnens far att han inte lätt kan besöka dem.²⁵

Det bör nämnas att den "shiiitiska" rättskolan, den "djafariska", som är utgångspunkt för den iranska rättsordningen är mer restriktiv vad gäller moderns och hennes familjs möjlighet att utöva *hadana* än de "sunnitiska" rättskolorna som dominerar i de övriga muslimska länderna.²⁶

Enligt traditionell muslimsk familjerätt kvarstår vårdnaden i det närmaste utan prövning hos fadern efter en skilsmässa. I ett stort antal muslimska länder strävar man sedan mitten av 1900-talet efter att förbättra fränskilda mödrars möjlighet att få umgänge och del av vårdnaden om sina barn. Ett sätt att genomföra detta har varit att utvidga *hadana*-institutet, så har t.ex. skett i Tunisien. Det finns även en möjlighet för makar att avtala om att modern skall ha del i vårdnaden. Ett sådant avtal skall registreras hos domstol eller notarius publicus. Har en fränskild kvinna del i vårdna-

den enligt muslimsk rätt bör detta, teoretiskt, vara en utvidgning av *hadana* och är likaså, åtminstone i Iran, beroende av mannens medgivande.

En änka har enligt iransk rätt betydligt bättre möjligheter än en fränskild mor att bli förmyndare för och få vårdnaden om sina barn.

Möten med svensk rätt

Rättsområden där "sammanstöttnings problem" mellan svensk och muslimsk familjerätt har förekommit är t.ex. vårdnadsfrågor.²⁷ Även frågor gällande *mahr* har prövats av svensk domstol.²⁸ Muslimsk rätt har också åberopats i brottmål.²⁹ I invandrarärenden har bl.a. familjebegreppet orsakat problem.

Vårdnad i Sverige

Några av orsakerna till att vårdnadstvister med anknytning till den muslimska världen tenderar att bli problematiska är den stora skillnaden mellan mäns och kvinnors möjlighet att initiera en skilsmässa enligt muslimsk rätt jämförd med svensk samt naturligtvis skillnaderna i föräldrarnas möjlighet att få del i vårdnaden efter en separation.³⁰

Enligt svensk rätt har makar alltid rätt

24. Ibid. sec. 1169.

25. Ibid. sec. 1170.

26. Jfr. Nasir: *The Islamic Law of Personal Status*, Graham & Trotman, London 1990, s.170 f.

27. T.ex. NJA 1992 s. 93, NJA 1987 s. 600 (samt NJA 1991s. 241, NJA 1993 s. 277 och RH 1993:52 angående egenmäktighet med barn).

28. RH 1993:116.

29. T.ex. B 1504/93 se även not 24.

30. I enlighet med domicilprincipen avgörs dessa frågor i allmänhet enligt svensk rätt, jfr. Lag (1904:26 s.

1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmyndarskap, 3 kap. 6 § jämte 3 §.

till skilsmässa. Bor någon av dem varaktigt tillsammans med eget barn under 16 år, som står under denne makes vårdnad, skall skilsmässan föregås av en betänketid på sex månader. Vill endast en av makarna skiljas så har denne rätt till äktenskapsskillnad endast efter betänketid. Om makarna har levt åtskilda sedan minst två år har var och en av dem rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.³¹

Vårdnad om barn skall avgöras utifrån barnets bästa. Vårdnaden om barn vars föräldrar är gifta med varandra är gemensam. Ogifta föräldrar kan utan rättslig prövning få gemensam vårdnad. Även efter äktenskapsskillnad står barnet under vårdnad av bägge föräldrarna, om inte den gemensamma vårdnaden upplöses av rätten.³² I praktiken fick, år 1992 82 % av barnen vars föräldrar skilt sig, bägge föräldrarna som vårdnadshavare. 17 % fick modern som ensam vårdnadshavare, 1 % fick fadern. 91 % av barnen bor med modern.³³ Lagstiftaren betonar barns behov av en nära och god kontakt med bägge föräldrarna.³⁴ Generellt är man i svensk rätt mycket mån om umgänge för den föräldern som inte bor tillsammans med barnet.³⁵

Egenmäktighet med barn

Egenmäktighet med barn (BrB 7 kap. 4 §) kan bli en konsekvens av konflikt om vårdnad av barn. Uppenbart är att t.ex. en iransk fars möjlighet att ensam få den legala vårdnaden om sina barn är betydligt större i Iran än i Sverige. Muslimska länder har inte ratificerat 1980 års konvention om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn (Haagkonvention) däremot finns det enstaka exempel på bilateral avtal.³⁶ Det innebär att svenska myndigheters möjligheter att återföra barn med den förälder som är vårdnadshavare enligt svensk rätt är mycket små och att separationen barn-förälder riskerar att bli bestående.³⁷ Under tolvårsperioden, 1970-92, uppges 113 barn ha förts bort från Sverige. 84 % av barnen fördes bort av sin far. 35% barnen hade två utländska föräldrar och 47% en utländsk far och en svensk mor.³⁸ Observera att uppgift saknas om nationalitet och religion.

Anhöriginvandring och vårdnad

En frånskild muslimsk kvinnas möte med svensk utlänningsrätt kan försätta henne i en prekär situation vad gäller återförening

31. 5 kap. 1-5 §§ Äktenskapsbalken.

32. 6 kap. 2-3 §§ Föräldrabalken.

33. Vårdnad och underhåll 1992, Statistiska centralbyrån, 1993, s. 6.

34. 6 kap. 6a FB.

35. Ett exempel är Nytt Juridiskt Arkiv I 1981 s. 753 där en fader fick umgängesrätt med sin 12-åriga dotter, trots att far och dotter inte träffats sedan flickan var sex månader och hon motsatte sig umgänge.

36. T.ex. mellan Norge och Tunisien.

37. Jfr. t.ex. NJA 1992 s. 93.

38. Familierett i Norden, Rapport fra et NOPUS-seminar i Oslo 1.-3. desember 1993, s. 30, Nyberg, "När barn bortföres över landegrensene".

med minderåriga barn.³⁹ Enligt svensk praxis krävs att en ensamstående förälder skall vara vårdnadshavare för att dess barn skall få uppehållstillstånd i Sverige pga av anknytning. Statens invandrarverk har varit restriktiv vad gäller accepterandet av avtal mellan frånskilda iranska föräldrar om överflyttning av vårdnaden till den i Sverige bosatta modern.⁴⁰

Exempel från rättspraxis på möten mellan svensk och muslimsk rätt

För att hitta belysande exempel på kvinnan och familjens placering enligt muslimsk rätt och problem i mötet med en nordisk rättskultur har jag valt att använda mig av ett mål från högsta domstolen och tre fall från hovrätt som rör etniskt och religiöst homogena familjer. Min uppfattning är att rättsfallen rörande etniskt homogena familjer bättre belyser mötet mellan rättssystemen än fall rörande heterogena familjer. De flesta relevanta familjerättsliga rättsfall med muslimsk anknytning som har prövats av svenska Högsta domstolens har dock rört etniskt blandade familjer. Måhända är den föga omfattande rättspraxisen ett uttryck för att domstolarna inte används som ett instrument för konfliktlösning.

Vårdnad och egenmäktighet med barn

Det första fallet är ett mål angående egenmäktighet med barn från Göta hovrätt rörande en iransk familj.⁴¹ Mannen åtalades i Sverige för *grov* egenmäktighet med barn men dömdes för egenmäktighet med barn.

39. 2 kap. 4 § p. 1 Utlänningslag (1989:529)

40. SIVdnr. 6-305716.

41. RH 1993:52

Avgörande för utgången var att mannen upprepade gånger erbjudit modern att komma till Iran dit han fört barnen och hämta dem. Moderns förklaring till varför hon inte utnyttjat erbjudandet var att hon fruktade att inte åter kunna lämna Iran om hon reste dit.

Två faktorer var enligt tingsrätten, vars dom fastställdes av hovrätten, avgörande för att brottet inte skulle rubriceras som grovt. Dessa var att tingsrätten "inte funnit det tillfredsställande styrkt att /fadern/, när han påbörjade resan till Hamburg, hade för avsikt att föra barnen till Iran ... Detta sammantaget med att han bett /modern/ att komma och hämta barnen från såväl Hamburg som Teheran, när han själv inte utan risk för långvarigt fängelsestraff kunnat återföra dem till Sverige, gör att brottet inte bör rubriceras som grovt." Det framkommer av tingsrättens dom att modern vitsordat att fadern "vid ett flertal tillfällen erbjudit henne att komma till Iran och hämta barnen men detta vågar hon definitivt inte emedan risken för att hon inte får lämna landet om hon väl återvänt dit är överhängande." Hovrättens majoritet fastställde tingsrättens dom. Det skall påpekas att döttrarna återförts till modern vid tidpunkten för hovrättens avgörande.

Avgörandet kan ses som ett exempel på en situation där domstolen och åklagaren tycks ha uppmärksammat diskrepansen vad gäller vårdnad om barn men i övrigt utgått från att likartade förhållanden råder i Sverige och i Iran vad angår relationer mellan makar samt kvinnors rörelsefrihet. I detta fall hade hustrun ansökt om äkten-

skapsskillnad i såväl Sverige som i Iran. Äktenskapet upplöstes av svensk domstol och modern fick ensam vårdnad om barnen, medan hennes talan avslogs i Iran. Äktenskapet var således enligt iransk rätt bestående och kvinnan underkastad ett antal könsrelaterade legala begränsningar. Bland dessa märks att hon var beroende av sin makes godkännande för passinnehav samt att hennes möjlighet att initiera en skilsmässa och få vårdnad och umgänge med döttrarna var mycket små.

Det kan noteras att iranska kvinnors beroende av makes eller f.d. makes tillstånd är känt av andra svenska myndigheter. Vad gäller t.ex. möjligheten att få svenskt medborgarskap så är iranska frånskilda kvinnor undantagna från det allmänna kravet på att avsäga sig tidigare medborgarskap. Orsaken till detta undantag är att iranska myndigheter inte accepterar att gifta/frånskilda kvinnor självständigt avsäger sig iranskt medborgarskap.

Underhåll

Även fråga om *mahr* enligt muslimsk rätt har varit fråga för prövning av svensk domstol.⁴² Hovrätten formulerade en kollisionregel enligt vilken frågor om underhåll skall avgöras enligt lagen i det land där den underhållsberättigade är bosatt. Denna kollisionregel överensstämmer inte med tidigare HD-praxis,⁴³ enligt vilken underhållsfrågor skall avgöras enligt lagen i det

land där makarna senast haft gemensam hemvist, men har fått ett mycket positivt gensvar i svensk doktrin.⁴⁴ I detta sammanhang kan noteras att den svenska utgången strider mot lagvalsreglerna i de flesta muslimska länder enligt vilka underhållsfrågor skall avgöras enligt lagen i den underhållsförpliktades land.⁴⁵

Mord och sexualbrott

Muslimska länders lagar, ideal och familjemönster har återopats i våldsmål. Två exempel gäller mord av gifta kvinnor som uppges ha varit otrogna.⁴⁶ I inget av fallen har gärningsmännens återopande av muslimsk eller annan sedvana påverkat påföljd eller brottsrubricering.

I det första målet⁴⁷ är fråga om en kurd, svensk medborgare av turkisk härstamning, som av svensk domstol dömts för mordet på sin svägerska – av familjen anklagad för sexuell otrohet. Hon kördes över med en bil av den svenske kurden, i samråd med hennes make och svärson. Den dömda uppgav; "att det enligt kurdisk sed ankommer på den otrogen kvinnas far att vidta åtgärder mot henne men att också hennes make kan göra det". Tingsrätten skriver i domskälen, angående påföljdsfrågan, att: "Vad /den tilltalade/ uppgivit om sitt hemlands seder och bruk kan med hänsyn till brottets svåra art och det förhållande att han vistats i Sverige sedan 1983 inte föranleda en förmanligare bedömning vid straffmätning

42. RH1993:116

43. NJA 1986 s. 615.

44. Jfr. SvJt 7/93, s. 597, Bogdan, "Islamisk brudpenning (mahr) inför svensk domstol".

45. Nasir; The Islamic Law of Personal Status", Graham & Trotman, London 1990, s. 37 f.

46. RH1990:125 och B 1504/93.

47. B1504/93.

gen." Han dömdes till livstids fängelse. Hovrätten noterar att gärningsmannen kan ha påverkats av åldrigt kurdiskt tankesätt men anser inte detta vara skäl att ändra tingsrättens påföljd.

Det andra fallet⁴⁸ rör en libanes som mördat sin hustru och invänt att denna gärning bedöms som mindre allvarlig i hans hemland eftersom; "enligt ...det kulturella livsmönster inom vilket han är uppfostrad är en gift kvinnas otrohet det värsta brott någon kan göra sig skyldig till." Detta har inte tillmätts betydelse för utgången i målet. Av referatet framgår inte vilken religion familjen tillhörde, av tilltalsnamnen att döma bör det dock vara någon av Libanons kristna grupper. I ärendet åberopas också genomgående libanesisk rätt samt mannens kulturella, ej religiösa, bakgrund.

Nytt Juridiskt Arkiv I 1992 s. 446 rör en femtonårig syriansk flicka som under ett och halvt års tid utsatts för grova våldtäkter och grovt sexuellt utnyttjande av sin far. Syrianska⁴⁹ seder och moralkodex åberopas av försvaret men också för bedömning av skadestånd. I underinstanserna läggs fram viss utredning om syrianska seder, främst kring hedersbegreppen och vikten av att en flicka förblir oskuld framtill bröllopet, för att styrka att övergreppen mot flickan inneburit att hon utesluts ur den syrianska gruppen, tvingats bryta med mor och syskon, omöjligen kan gifta sig inom gruppen, etc. Fadern dömdes av tingsrätten för grov våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande till fängelse i sex år. Av hovrätten

dömdes han för grovt sexuellt utnyttjande m.m. till fängelse i två år och sex månader. I HD dömdes han slutligen för grov våldtäkt m.m. till sex års fängelse. I HD betonas inte den etniska aspekten explicit i stället betonas de praktiska konsekvenserna av övergreppen mot flickan, såsom miljöbyte, fosterhemsplacering och namnbyte. Skadeståndet till flickan ligger på samma nivå som i de två andra fall av grov våldtäkt mot barn som kommit inför HDs bedömning under senare tid.⁵⁰ Således tycks de etniska argumenten inte ha tillmätts betydelse, varken avseende straffmätning eller skadestånd.

Slutpunkter

Det finns några tendenser i mötet mellan den muslimska och svenska rätten som bör uppmärksammas.

Den första är vad jag kallar "pedestaltänkandet". Med det avser jag ett resonemang baserat på uppfattningen att "*de* är ju så annorlunda" och den godhjärtade inställningen att "det måste vi ju respektera".

Ett skrämmande exempel på detta utgör dissidenten i hovrätten i det sista refererade rättsfallet, NJA 1992 s. 446, som ansåg att faderns övergreppen mot dottern trovärdigt förklarades av hans, av den syrianska kulturen betingade, "närmast desperata önskan att utreda /dotterns/ mödom". Denna slutsats dras efter det att dissidenten konstaterat att: "(v)isserligen har ingen som hörts i målet lämnat uppgifter om att det

48. RH1990:125.

49. Syriener är en kristen minoritetsgrupp med ursprung främst i nuvarande Syrien. Deras familjerelaterade seder, taburegler och hedersbegrepp är jämförbara med ett antal muslimska grupper.

50. NJA 1993 s. 310 & NJA 1993 s. 616.

skulle förekomma i den syrianska kulturen att fäder undersöker sina döttrar i detta hänseende".⁵¹

Den motsatta tendensen, nämligen att förutsätta att förhållandena är desamma, förekommer också. Fallet med egenmäktighet med barn i den iranska familjen kan ses som exempel på detta,⁵² likaså uppgifterna om anhöriginvandring vad gäller barn till fränskilda iranska kvinnor.

Tendenserna till överdriven respekt för etniskt ursprung märks minst i de grövre brottmålen och tycks få störst spelrum i den sociala sfären utanför rättsrummet.⁵³ Detta skall också ses i ljuset av det sekulariserade Sveriges stora respekt för argument

av religiös natur. Det i sin tur måste ses mot bakgrund av att den muslimska rätten och läran är en produkt av en månghundraårig tolkningsprocess och att det är få delar som inte kan göras till föremål för alternativa tolkningar. Muslimer som förordat andra tolkningar än de förhärskande är t.ex. Mahmud Taha i Sudan, Assia Djebar från Algeriet, Fatima Mernissi i Marocko....

Forfatteroplysninger:

Jur.kand. Johanna Schiratzki, förf. till "Muslimsk familjerätt, lagar, seder och attityder", Nordstedts Juridik, 1993.

51. Ytterligare ett exempel på piedestalstänkandet utgör den icke laga kraft vunna domen B 219/94, vid Lindesbergs tingsrätt.

52. RH 1993:52

53. Jfr. Schiratzki: "Muslimsk familjerätt" Nordstedts Juridik 1993, s. 85 ff.